

Πρώην μεν ειχες γλώτταν αντί της βιβλου,
Γλώττης δε αντί, σην έχεις ήδη βιβλον.

Ο άγιος Συμεών ο νέος Θεολόγος γεννήθηκε στην Γαλάτη της Παφλαγονίας (Μικρά Ασία) το 948 ή το 958 (κατά τον Π.Κ.Χρήστου).

Η ζωή του αγίου Συμεών συμπίπτει σε μεγάλο μέρος με τη βασιλεία του Βασιλείου Β΄ του Βουλγαροκτόνου (976-1025). Σε ηλικία περίπου έντεκα χρονών οι γονείς του τον έφεραν στην Κωνσταντινούπολη, για να σπουδάσει στα σχολεία της πρωτεύουσας και να μπει στη συνέχεια στην υπηρεσία του αυτοκράτορα. Ο θείος του Βασίλειος κατείχε σημαντική θέση στην αυλή. Ο νεαρός όμως Συμεών αρνήθηκε την μεγάλη αυτή τιμή καθώς και το να συνεχίσει τις σπουδές του μετά το γυμνασιακό στάδιο, σε ανώτατες σχολές. Φαίνεται ότι για ένα διάστημα έζησε την άτακτη ζωή ενός νέου της πρωτεύουσας. Τελικά γνώρισε τον άγιο Συμεών τον Ευλαβή (917-987), γέροντα μοναχό της Μονής του Στουδίου. Συνεχίζει να εργάζεται όπως και πριν μέσα στον κόσμο, αλλά επισκέπτεται συχνά τον πνευματικό του πατέρα.

Ο Συμεών ο Στουδίτης στην αρχή του έδωσε ένα ελάχιστο πρόγραμμα ασκητικής ζωής, και για ανάγνωση τον “Πνευματικό Νόμο” του Μάρκου του Μοναχού. Τότε έζησε και την πρώτη του εμπειρία. Τον πλημμύρισε το άκτιστο φως και τον γέμισε χαρά, έτσι που έχασε τον εαυτό του και τον γύρω του κόσμο. Αυτή όμως η πρώτη καρποφόρα περίοδος, που ο άγιος Συμεών απέδιδε στις προσευχές του πνευματικού του πατέρα, δεν κράτησε πολύ. Ξαναγύρισε στην κοσμική και άστατη ζωή που ζούσε πριν. “Εις λάκκον και και ιλύν βυθού αισχρών εννοιών τε και πράξεων εμαυτόν ο άθλιος εναπέριψα, κακεί κατελθών τοις εγκεκρυμμένοις εν τω σκοτει περιέπεσον, εξ ων ουκ εμαυτόν εγώ μόνον, αλλ’ ουδέ ο σύμπας κόσμος εις εν αθροισθείς εκείθεν αναγαγείν με και των χειρών αυτών εξελέσθαι ηδύνατο”. Φαίνεται ότι ακόμα και σ’ αυτή την περίοδο, που κράτησε έξι ή επτά χρόνια, ο άγιος Συμεών δεν διέκοψε ολότελα τις σχέσεις του με τον πνευματικό του πατέρα.

Τελικά θαυματουργικά απελευθερώνεται και μπαίνει δόκιμος στη Μονή του Στουδίου σε ηλικία 27 ετών. Λίγο αργότερα ο ηγούμενος τον κάλεσε και του ζήτησε να εγκαταλείψει τον πνευματικό του πατέρα. Ο Συμεών αρνήθηκε και εγκατέλειψε την Μονή του Στουδίου. Μπήκε ως δόκιμος στο γειτονικό μοναστήρι του αγίου Μάμαντος του Ξηροκέρκου. Έγινε σύντομα μοναχός, χειροτονήθηκε ιερέας και μετά τρία χρόνια σε ηλικία 31 χρονών εκλέχθηκε ηγούμενος από τους μοναχούς του αγίου Μάμαντος με τη συγκατάθεση του

Πατριάρχη Νικολάου του Χρυσοβέργη. Γίνεται διάσημος στην Κωνσταντινούπολη, άλλοι τον τιμούν και άλλοι του επιτίθενται.

Μετά τα πρώτα εύκολα βήματα στην πνευματική ζωή, που τον οδήγησαν γρήγορα στην θεωρία του ακτίστου φωτός, πορεύεται τον δύσκολο δρόμο της ασκήσεως με υπομονή για να συντελεστεί η αφομοίωση της Χάρης. Μετά από μεγάλο και τραχύ διάστημα ασκητικού αγώνα αξιώθηκε να δει πάλι το άκτιστο φως, αλλά αμυδρότερα. Οι δυσκολίες πολλαπλασιάζονται από την αντίδραση των ανθρώπων που δεν καταλαβαίνουν το νόημα των πνευματικών του αγώνων. Παρά τις πολυάριθμες εμπειρίες δεν έχει γνωρίσει ακόμη τον Θεό και αισθανόταν βαθιά ανικανοποίητος. Τελικά μέσα στο άκτιστο φως βιώνει προσωπική συνάντηση και κοινωνία με τον Χριστό. Στη συνέχεια αυτή η κατάσταση γίνεται μόνιμη. Από αγάπη προς τον πλησίον και από τη μεγάλη του επιθυμία να κάνει όλο τον κόσμο μέτοχο αυτής της χάρης, φανερώνει στους άλλους την εμπειρία του και τους προτρέπει ν' ακολουθήσουν αυτόν τον πνευματικό δρόμο. Πλέον αισθάνεται την βεβαιότητα ότι δεν είναι αυτός που καλεί αλλά ότι ο Ίδιος ο Χριστός καλεί τους ανθρώπους δια του αγίου Συμεών.

Το μοναστήρι του ήταν σε άθλια κατάσταση. Αγωνίζεται για την ανοικοδόμηση του και για την πνευματική καθοδήγηση των μοναχών. Πάντα κήρυττε την δυνατότητα της ένωσης με τον Θεό στην παρούσα ζωή. Ο δρόμος που οδηγεί σε αυτή την ένωση, η εφαρμογή των εντολών του Χριστού, η οδός η στενή και τεθλιμμένη του σταυρού, οι ασκητικοί αγώνες. Τονίζει ότι αρχίζουμε να συμμετέχουμε στην ανάσταση του Χριστού ήδη από τον παρόντα κόσμο. Ήδη από εδώ αρχίζουμε να βλέπουμε τον Χριστό. Η διδασκαλία δεν απευθυνόταν σε ερημίτες και αναχωρητές μοναχούς. Απευθυνόταν σε συνηθισμένους μοναχούς ενός κοινοβίου της πρωτεύουσας και σε έναν ευρύτερο κύκλο πιστών.

Ο άγιος Συμεών είχε πεποίθηση ότι στα λόγια και τη διδασκαλία του εμπνεόταν από το άγιο Πνεύμα. Διευκρινίζει ότι μιλάει τόσο συχνά για τον εαυτό του και για τις εμπειρίες του επειδή θέλει και τα πνευματικά του παιδιά να μοιραστούν τα ίδια με αυτόν δώρα.

Στο μοναστήρι του αγίου Μάμαντος έρχονται πολύ καινούριοι μοναχοί. Σχηματίστηκε μια ομάδα μαθητών πιστών και αφοσιωμένων. Ανάμεσα τους ένας πρώην επίσκοπος της Ιταλίας με το όνομα Ιερόθεος. Στο λαό της Κωνσταντινούπολης γίνεται όλο και περισσότερο γνωστός. Πολλά σημαντικά πρόσωπα τον επισκέπτονται αναζητώντας πνευματική καθοδήγηση. Μερικοί όμως από τη συνοδεία του δεν μπορούν να συνεχίσουν. Μια ψυχρότητα άρχισε να εισχωρεί. Δημιουργείται μια ομάδα που αντιδρά. Υπάρχει ένταση ανάμεσα στον άγιο Συμεών και σε μια μερίδα μοναχών.

Παρά την εχθρότητα που συναντούσε εξακολουθεί να καλεί τους μοναχούς, που ήταν κάτω από την καθοδήγηση του, σε μια ανώτερη πνευματική ζωή, που να αναζητά τον θείο φωτισμό. Δεκαπέντε περίπου χρόνια μετά την άνοδο του στην ηγουμενία, ένα μέρος των μοναχών του αγίου Μάμαντος, περίπου 30, επαναστατούν εναντίον του.

Μια μέρα ενώ κήρυττε στην εκκλησία την ώρα του όρθρου, όπως συνήθιζε, τον διέκοψαν βίαια. Έπεσαν πάνω του “ωσει θήρες” με την πρόθεση να τον πετάξουν έξω από το μοναστήρι. Η απόπειρα απέτυχε χάρη στην ηρεμία του αγίου Συμεών, που έμεινε “άσειστος” στη θέση του, “υπομειδιών και φαιδρόν ατενίζων προς τους αλάστορας”. Οι επαναστάτες αφού έκαναν πολύ θόρυβο έσπασαν τις κλειδαριές της πόρτας του μοναστηριού και έτρεξαν διασχίζοντας την πόλη προς το Πατριαρχείο. Ο Πατριάρχης Σισσίνιος (995-998) εξόρισε από το μοναστήρι τους μοναχούς. Η ποινή ακυρώθηκε μετά από μεσολάβηση του αγίου Συμεών. Το 1005 παραιτήθηκε ύστερα από είκοσι πέντε χρόνια ηγουμενίας.

Ο άγιος Συμεών ταλαιπωρήθηκε επίσης λόγω της επίθεσης που δέχτηκε από τον πρώην μητροπολίτη Νικομηδείας Στέφανο. Ο Στέφανος ήταν πολιτική προσωπικότητα και παράγοντας της διπλωματίας, “άνηρ ελλόγιμος και επί σοφία και αρετή διαβόητος και πειθοί μαλάξαι ικανός γνώμην σκληράν και ατίθασσον”.

Συνέβη κάποτε να συναντηθούν οι δύο άνδρες στο Πατριαρχείο και ο σύγκελος Στέφανος επωφελήθηκε από την ευκαιρία, για να θέσει μια δύσκολη θεολογική ερώτηση στον Συμεών, ελπίζοντας να τον παγιδέψει και να δείξει έτσι την άγνοια του. “Πως χωρίζεις τον Υιόν από του Πατρός, επινοία ή πράγματι;” Ο άγιος υποσχέθηκε να δώσει γραπτή την απάντηση του. Στην απάντηση του ανασκευάζει τις προϋποθέσεις της ερωτήσεως του Στεφάνου, εξηγώντας την πραγματική έννοια των τριαδικών διακρίσεων στο Θεό, που είναι μέσα στις διακρίσεις Του αδιαίρετος και ένας κατά τη φύσι Του. Επίσης στηλιτεύει όλους εκείνους –και εδώ αναφέρεται στο σύγκελλο- που τολμούν να θεολογούν, χωρίς να έχουν μέσα τους το Πνεύμα του Θεού:

... εκπορευθέν το Πνεύμα,

το Πανάγιον, εκ του Πατρός αφράστως

και απεστάλη δι' Υιού τοις ανθρώποις·

ου τοις απίστοις ουδέ τοις φιλοσόφοις,

ου τοις ρήτορσιν ουδέ τοις φιλοδόξοις,

ου τοις μαθούσι συγγραφάς των Ελλήνων,

ου τοις τας γραφάς αγοούσι τας έσω,

ου τοις εξασκήσασι σκηνικόν βιον,

ου τοις λαλούσι τωρνευτώσ και πλουσίωσ,

ου τοις λαχούσι μεγάλων ονομάτων,

ου τοις τυχούσι φιλείσθαι παρ' ενδόξων ...

Η σύγκρουση ήταν ανάμεσα σε δύο διαφορετικούς τρόπους θεολογίας και κατανόησης της πνευματικής ζωής.

Γράφει σχετικά ο Π. Κ. Χρήστου: “Ο Συμεών ο Νέος ο Θεολόγος έζησε σ' εποχή αξιοσημείωτης ακμής όλων των τομέων του δημόσιου βίου στο Βυζάντιο, πολιτικού, οικονομικού, πολιτιστικού, εκκλησιαστικού· σύμφωνα με την χρονολογία μου από το 958 έως το 1036. ... Το Βυζάντιο είχε τώρα την άνεση να οργανώσει επάνω σε νέες βάσεις την ανώτατη παιδεία που επρόκειτο ν' αποβεί πρότυπο για τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια, τα

οποία θα εμφανίζονταν λίγο αργότερα, να δώσει νέα ώθηση στην ανάπτυξη της φιλοσοφίας και των επιστημών, να οργανώσει συστηματικά την κοινωνική μέριμνα ... Ηγούμενος ακόμη, ο ευγνώμων μαθητής είχε συστήσει εορτασμό για τον διδάσκαλο (τον Συμεών τον Ευλαβή, τον Στουδίτη), ευθύς μετά τον θάνατό του. Τον ε γνώριζε καλά από τα παιδικά του χρόνια κι πίστευε ότι δεν είναι σωστό να κρύβει τα θεία χαρίσματά του, ότι έχει χρέος να τα διακηρύσσει. Συνέταξε λοιπόν το συναξάρι του, επιλοπόνησε εγκώμια και συνέθεσε ύμνους σ' αυτόν. Ο εορτασμός συνεχίστηκε απρόσκοπτα μερικά έτη, αλλ' έπειτα άρχισε η αντίδραση. Το έναυσμα γι' αυτήν Έδωσε ο Στέφανος, μητροπολίτης Νικομηδείας, ένας αξιόλογος ιεράρχης με σοβαρή μόρφωση και σημαντικές ικανότητες, αλλά δεμένος σφικτά με μια συμπεριφορά που συνδύαζε κοσμική συμβατικότητα με παραδοσιακή αυστηρότητα. Δεν ήταν διατεθειμένος ν' ανεχθεί νεωτερισμούς σαν αυτόν που ήθελε να εισαγάγει ο Συμεών.

Το θέμα που τους εχώριζε δεν ήταν τόσο ασήμαντο όσο φαίνεται εκ πρώτης όψεως. Δεν επρόκειτο για την καθιέρωση της μνήμης ενός επί πλέον αγίου, αλλά περί μιας θεμελιώδους αρχής της χριστιανικής πίστεως· αν δηλαδή το Άγιο Πνεύμα ενεργεί στην Εκκλησία και σήμερα, όπως άλλοτε, ή έπαυσε η ενέργεια του· αν η πνευματική τελείωσις είναι κατάσταση που μπορεί να την κατακτήσουν και σήμερα οι πιστοί, όπως άλλοτε, ή είναι μια παρωχημένη υπόθεσις.

Ένας άλλος Συμεών, ο Μεταφραστής, λίγες δεκαετίες ενωρίτερα είχε διασκευάσει επί το λογιώτερο και ευσεβέστερο τους βίους αγίων και τους είχε εκδώσει στην μνημειώδη συλλογή του, το "Μηνολόγιο". Παρατηρώνταν υψηλός βαθμός σεβασμού προς τους αγίους αυτήν την εποχή· αλλά οι άγιοι ήσαν όλοι παλαιοί. Η γενική εντύπωσις ήταν τότε ότι η αγιότης είναι προνόμιο των παλαιών εποχών και δεν μπορεί να αναδειχθούν τώρα νέοι άγιοι. Και αυτήν την γνώμη εκπροσωπούσε ο Στέφανος Νικομηδείας. ... Το κήρυγμα του Συμεών είναι ότι η τελειότης μπορεί να αποκτηθεί σε κάθε εποχή και ότι η αγιότης είναι προνόμιο όλων των εποχών και όλων των ανθρώπων· διότι το Πνεύμα ενεργεί και σήμερα. ... Είναι αξιοσημείωτη η επιμονή του Συμεών στην προσπάθεια ανανεώσεως της λειτουργικής ζωής ..." (Περιοδικό ΣΥΝΑΞΗ, "Άγιος Συμεών ο Θεολόγος του φωτός", Π. Κ. Χρήστου, σελ. 9 και 12).

Η σύγκρουση κράτησε περίπου 6 χρόνια και τελείωσε στις 3 Ιανουαρίου 1009 με την εξορία του αγίου Συμεών. Τον εγκατέλειψαν μόνο χειμωνιάτικα χωρίς να του δώσουν ούτε τα αναγκαία για την διατροφή του. Ο σύγκελος έπεισε τον Πατριάρχη να δώσει εντολή να γίνουν έρευνες στο μοναστήρι με την ελπίδα ότι θα εύρισκε μεγάλα χρηματικά ποσά. Οι άνθρωποι του μπήκαν στο μοναστήρι του αγίου Μάμαντος, σπάζοντας τα πάντα και αρπάζοντας τα βιβλία και τα ρούχα του αγίου, χωρίς να βρουν κανένα θησαυρό. Τελικά ο άγιος Συμεών ανακλήθηκε από την εξορία και βρήκε στην Κωνσταντινούπολη το πλήθος των θαυμαστών του. Ο Πατριάρχης τον δέχθηκε με τιμή. Με την πατριαρχική διαίτησις

τελείωσε γύρω στα 1010-1011 η σύγκρουση με τον σύγκελλο Στέφανο.

Το μίσος κατά της διδασκαλίας του Συμεών ήταν μεγάλο. Η αντίθετη παράταξη είχε τις απόψεις της, που τις θεωρούσε παραδοσιακές και ρεαλιστικές. Η θέση τους ήταν ότι η εποχή τους ήταν εντελώς διαφορετική από την εποχή των Αποστόλων και πως ήταν αδύνατο να μιμηθούνε τότε την αγιότητα τους· αυτός που διδάσκει κάτι τέτοιο ή αλαζόνας είναι ή τρελός. Για τον άγιο Συμεών όμως αυτές οι ιδέες ήταν μια σοβαρή παραμόρφωση του Ευαγγελίου και αγωνιζόταν να αποκαταστήσει την αυθεντική ευαγγελική ζωή που είχε ατονήσει. Πρώτα πρέπει κανείς να δει τον Θεό και μετά να μιλάει γι' Αυτόν.

Εγκαταστάθηκε οριστικά πια στον τόπο της εξορίας του, εκούσια αυτή τη φορά και ολοκλήρωσε την επισκευή του μοναστηριού της αγίας Μαρίνας. Η φήμη του ως χαρισματούχου, ως ανθρώπου προικισμένου με προφητικά χαρίσματα που έκανε θαύματα, εξαπλώνεται όλο και πιο πολύ και τραβά κοντά του πλήθος ανθρώπων.

Παρά την προχωρημένη ηλικία του, πήγε να ξαναδει την πατρίδα του και το πατρικό του σπίτι. Τελικά αρρωσταίνει. “Η δε νόσος ρύσις ην της γαστρός την ουσίαν κενούσα και τον σύνδεσμον των συνδραμόντων στοιχείων εις έκαστον απολύουσα. Έκειτο ουν ο μακάριος εφ’ ικανάς τας ημέρας τη νόσω κρατηθείς και την δύναμιν υπετέμνετο, τας σάρκας ετήκετο και του δεσμού παρελύετο”. Έμεινε εντελώς παράλυτος και τον γυρνούσαν στο κρεβάτι με κάποια “μηχανή”. “Μόλις μετά μηχανής τινος ένθεν και εκείθεν σαλεύοντες επάνω της κλίνης εστρέφομεν υπό της αρρωστίας κατεργασθέντα ...”. Τον είδαν όμως μια μέρα τέσσερεις και πλέον πήγαινε πάνω από το έδαφος του κελλιού του να υπερίπταται και να προσεύχεται μέσα σε “ανεκλάλητο” φως.

Μετά από δεκατρία χρόνια ζωής στην εξορία ο άγιος Συμεών ο νέος Θεολόγος κοιμήθηκε στις 12 Μαρτίου του 1021 ή του 1036 (κατά τον Π.Κ.Χρήστου). Όπως μας διηγείται ο βιογράφος του είχε προβλέψει την ημερομηνία του θανάτου του και τη μεταφορά των λειψάνων του, που έγινε μετά 30 χρόνια.

Πώς και πυρ υπάρχουν βλύζον,

πώς και ύδωρ εις δροσίζον,

πώς και καίεις και γλυκαίνεις,

πώς φθοράν εξαφανίζεις;

Πώς θεούς ποιείς ανθρώπους,

πώς το σκότος φως εργάζη,

πώς ανάγεις εκ του άδου,

πώς θνητούς εξαφθαρτίζεις;

Πώς προς φως το σκότος έλκεις,

πώς την νύκτα περιδράση,

πώς καρδίαν περιλάμπεις,

πώς με όλον μεταβάλλεις;

Πώς ενούσαι τοις ανθρώποις,

πώς υιούς Θεού εργάζη,

πώς εκκαίεις σου τω πόθω,

πώς τιτρώσκεις άνευ ξίφους;